

GAMLE MARKNAVNE I GISLINGE

Af Jørgen Petersen.

Fra 1709 til 1748 var den velærværdige Hr. Arnold Cruse Sognepræst til Hagedsted og Gislinge Menigheder. Ad anden Vej kan man erfare, at han var en klog og dygtig Mand, og man tør vel gaa ud fra, at han ogsaa har været en nidkær Præstemand; men for alt dette glemte han dog ingenlunde, at det jordiske Velvære nu en Gang er Basis for alt andet, og derfor har han aabenbart med Bekymring set Indtægterne svigte for den ham tillagte Avling i Gislinge.

Personlig har han jo ikke kunnet følge den daglige Bedrift, men naturligvis maattet overlade denne til sin Avlskarl eller Bestyrer, og ham har antagelig de Gislinge Bønder ikke haft Respekt nok for; man er gaaet Skellet i de mangefoldige Agre vel nær eller, hvad værre var, helt „glemt“ at fortælle ham, hvor en Del af disse Agre fandtes.

Hvorom nu al Ting er, i Aaret 1723 sætter Præsten sig hen og forfatter en Skrivelse til sine høje Foresatte for at faa Rede paa disse noget indviklede Forhold.

Denne Skrivelse, der iøvrigt taler for sig selv, er bevaret i nogenlunde hel Tilstand og blev for en Del Aar siden fundet paa Præstegaardens Loft af den daværende Præst i Hagedsted, nu Hr. Provst Friis Berg, Bregninge, og overladt mig til nærmere Eftersyn.

Helt er den ikke sluppet gennem de mange Aar uden Uheld, et Hjørne er revet af, og Skorstenssod har tegnet en uudslettelig Farve paa Papiret, men ved Hjælp af Jordebogen har jeg dog kunnet tyde efterfølgende Navne. En

anden Betragtning, man ikke kan undlade at anlægge, naar disse Navne læses, er, hvor forunderligt, at de saa godt som fuldstændig er gaaet af Glemme.

Man kan vist rolig gaa ud fra, at alle Byens Beboere til Udskiftningen har kendt disse Navne; men allerede i anden Generation er de glemte, og de faa Stykker, der er tilbage, findes paa et enkelt nær i en fuldstændig forvansket Form, og ingen ved, hvad de betyder. Skulde imidlertid nogen, der læser dette, kende et eller flere af dem, var det interessant at faa dem nærmere stedfæstet.

Og saa følger en ordret Afskrivning af det gamle Dokument.

„Deres Excellencer, Høy-Ædle og Velbaarne, Veel-Ædle og Veelbiurdige Herrer, Højgunstige Patroner.“

„Som jeg til Sandheds Opliusning og min Ræths Beholdelse iblandt andre Boels-Mænds paa-grænsende Agre og Enge, høveligen behøver eet lidet Udtog af den forefaldende Land-Maaling over de til Hagedsted Præstegaard, af gammel Tid beliggende Agres og Enges længde og brede, samt over een Øde-Gaards Jorder, kaldet i fordom tid gl. Morten Nielsøns Jord, beliggende paa Gislinge Mark udi Tudze Herred, og efter nye matricuell skyldende 4 Tønder og eet fierding-kar Hart-Korn.

Saa insinuerer jeg dem min ydmyge Begiæring hos de Høj og Vellbaarne Herrer, at mig paa fornødent stemplet papier og med Deres gunstige Consens og Ordre man af Ædle Monsr. Heglund communneceres eet lidet Udskrift (og rigtig) notice derom.

Jeg med Guds ... (ulæseligt) ... i dybeste Respect forbliver ... (ulæseligt) ... Excellence, Høj og Vell-Baarne, Vell-ædle og Vellbiurdige Herrers aller-ærbødige Tiener. Hagedsted Præstegaard d. 16. Junii An. 1723.

Arnold Cruse.

Præsten fik, som nedenstaaende viser, sin meget ydmyge Begæring efterkommet, og det endda med en for offentlige Sagers Behandling ganske forbløffende Hurtighed, nemlig 6 Dage efter Skrivelsens Indsendelse.

Det sker i følgende „Resolution“:

„Naar ved denne Memorial fremligger forordnet stemplet Papier, haver Landmaalings-Condukteur Hegelund den begierte Ud-

Udskrift af Landmaalings-Forretningen paa forordnet Papier beskrevet at give."

Rentekammeret d. 22 Juny 1723.

Güldenchrone (m. fl.).

Sagen, der nu er lagt i Monsr. Hegelunds Haand, bliver heller ikke af ham forhalet; allerede den 31. Juli samme Aar foreligger den store og udførlige Udskrift, der ikke alene viser Gaarden i Gislinge, men ogsaa det i Hagedsted tilliggende Jordareal med Agrenes, Aasenes og Vangenes Navne. Agrenes Beliggenhed, hvad Side de er maalt fra samt Længde og Bredde.

Afskriften indledes med følgende Ord:

„Efter medfølgende Høy-Lofflig, Kammer-Collegie Ordre, paa ærværdige Hr. Arnold Cruses derom gjorde Ansøgning, haver sig underskrevne efterset Landmaalings-Forretningen anlangende Hagedsted Præstegaard og Morten Nielsøns Gaards Jord i Gislinge, og befindes samme derudi opført og antegnet som følger i Holbæk Amt, Tudze Herrit, Hagedsted Sogn!“ — — —

„Hagedsted Præstegaard haver udi — — — —, og saa kommer først Udskriften over Hagedsted-Jorden med alle Navnene; men da jeg ikke har sammenlignet dette med Jordbogens Navne, faar disse vente til bedre Lejlighed og nøjes med „den forhen gl. Morten Nielsøns Gaard kaldet“.

„Gislinge Sogn og Bye, Nr. 29. Morten Nielsøns, haver udi

Saltrebiergsvangen.

„Lange Lyches Aas“, maalt fra Sønden, indeholder 41 Agre, deraf d. 32te og er ... (her følger saa hver Agers Længde og Bredde, men det vil være nok at nøjes med enkelte af de mest karakteristiske).

„Møllebiergs Aas“ (eller tilføjet „Møllebrinks Aas“) indeholder 19 Agre, heraf d. 6te.

„Bauneagre“ indeh. 21 Agre, heraf den 12te.

„Søndersteds Aas“ indeh. 21 Agre, heraf den 2den.

„Ørtz Aas“ indeh. 44 Agre, heraf den 4de og 19de (den første er 6½ Al. bred og 208 Al. lang).

„Birche Stycherne“ indeh. 22 Agre, heraf den 12te.

- „Sties Agre“ — — heraf den 37te.
 „Sneehøies¹⁾ Agre“, indeh. 46 Agre, heraf den 18de og 39te.
 „Leedspieles Aas“, indeh. 31 Agre, heraf den 12te og 16de.
 „Smørhøyes“ Aas“ indeh. 33 Agre, heraf den 6te og 14de. (Førstnævnte var 11½ Al. bred og 311½ Al. lang).
 „Ertz Agre“ indeh. 38 Agre, heraf 10de og 14de. (Førstnævnte 13 Al. bred og 314½ Al. lang).
 „Fæhøyes Agre“ indeh. 54 Agre, heraf den 33te og 39te.
 „Traalevraas Aas“ indeh. 57 Agre, heraf 12te og 4de.
 „Lune Sties Aasen“ indeh. 17 Agre, heraf 6te og 12te.
 „Ofretz Aasen“ indeh. 29 Agre, heraf den 26de (12 Al. bred og 344 Al. lang).
 „Diefveles Mors Aasen“, indeh. 49 Agre, heraf den 14de og 39te.
 „Saltrebiørgs Aas“, indeh. 45 Agre, heraf den 3die og 38te (Førstnævnte var 10¾ Al. bred og 906¼ Al. lang).
 „Kloes Agres Aas“ indeh. 60 Agre, heraf den 16de, 39te og 58de.
 „Bierre Lodderne“ indeh. 55 Agre, heraf den 17de, 21de, 36te og 44de.

Hagedsted Wangen.

- „Lange Lyches Aas“ indeh. 32 Agre, heraf den 11te og 18de.
 „Hiortekiørs Aas“ indeh. 26 Agre, heraf den 4de.
 „Snaufve Støcherne“, indeh. 30 Agre, heraf den 17de.
 „Magetofte Aas“ indeh. 55 Agre, heraf 21de og 35te.
 „Bierreagres Aas“ — — — den 10de og 20de.
 „Ellebech Støcherne“ indeh. 38 Agre, heraf den 20de og 24de.
 „Schofs Aasen“ indeh. 46 Agre, heraf den 20de og 35te.
 „Blushøyes Støcherne“, indeh. 23 Agre, heraf den 1ste og 6te.
 „Fædreagris Aas“ („Løbber Sønder og Nør, maalt fra den østre Side, indeh. 48 Agre, heraf den 26de og 39te).
 „Harries Aas“ („Løbber udi Øster og Vester, indeh. 106 Agre, heraf den 77de og 105te“).
 „Flinteryøels²⁾ Aas“ („som løbber Sønder og Nør, maalt fra Vesten er 50 Agre, heraf den 11te, 15de og 40de“).
 „Brynstychs Aas“ indeh. 39 Agre, heraf den 12te og 38te.
 „Stachebiørgs Aas“ indeh. 44 Agre, heraf den 3die og 29de.
 „Bierge Aasen“, indeh. 63 Agre, heraf den 9de, 12te, 42de og 58de.
 „Hunde Kilde Aas“ indeh. 45 Agre, heraf den 7de og 36te.

1) Snehøj kaldes den eneste tilbageværende Kæmpehøj i Gislinge, den ligger paa Gdr. Kr. Sørensens Enkes Mark, umiddelbart ved Hovedvej Nr. 4.

2) Dette Navn er fuldt bevaret og anvendes i Nutiden, det gælder for de Ejendomme, der ligger langs Hagedstedvejen, fra Bryggeriet til Aaen — „Præstebroen“ —.

- „Trøjeborg Aas“, indeh. 43 Agre, heraf den 2den, 21de og 40de.
 „Haure Sløje Aas“, indeh. 36 Agre, heraf den 2den og 22de.
 „Tofte Kilde Aas“, indeh. 35 Agre, heraf den 10de og 14de.
 „Hylle Aasen“ indeh. 35 Agre, heraf den 22de og 26de.
 „Espe Aasen“ indeh. 38 Agre, heraf den 31te.
 „Staris Aasen“ indeh. 78 Agre, heraf den 23de, 40de og 55de.
 „Vangeleeds Aas“ — — — heraf den 3die.
 „Steens Aasen“, indeh. 40 Agre, heraf den 19de og 27de.
 „Pile Aasen“, indeh. 18 Agre, heraf den 2den.
 „Scheverøys Aas“ indeh. 41 Agre, heraf den 5te og 10de.

Dynnis Wangen.

- „Vangeleeds Støcherne“ indeh. 38 Agre, heraf den 13de og 27de.
 „Hylle Aas“, indeh. 29 Agre, heraf den 10de.
 „Leergraufs Aasen“ indeh. 9 Agre, heraf den 6te og den 2den.
 „Gadelands Aas“ indeh. 70 Agre, heraf den 1ste, 5te og 57de.
 „Stigs Aas“ indeh. 40 Agre, heraf den 12te og 33te.
 „Pile Aasen“ indeh. 20 Agre, heraf den 3die og 7de.
 „Mageløs Aasen“, indeh. 37 Agre, heraf den 12te.
 „Skarehutterne“¹⁾ indeh. 50 Agre, heraf den 27de.
 „Kildeaasen“ indeh. 37 Agre, heraf den 5te og 38te.
 „Gammel Tofte Aas“ indeh. 52 Agre, heraf den 37te.
 „Ladagrene Aas“ indeh. 39 Agre, heraf den 17de og 25de.
 „Olrodsaaasen“, indeh. 37 Agre, heraf den 4de og 19de.
 „Stenrols Aas“ indeh. 36 Agre, heraf den 7de.
 „Blanchis Aas“, indeh. 51 Agre, heraf den 14de og 22de.
 „Lille Blanchis Aas“, indeh. 43 Agre, heraf den 9de, 24de og 41de.
 „Brønnebjergs Aas“, indeh. 41 Agre, heraf den 30te.
 „Snerpens Aas“, indeh. 40 Agre, heraf den 16de og 29de.
 „Sandagers Aas“ — — — den 27de og 37te.
 „Stubbeagers Aasen“ indeh. 22 Agre, heraf den 11te.
 „Oreds Aas“ indeh. 18 Agre, heraf den 8de.

Saa mangler endda et Par Stykker endnu; men et Hjørne af Dokumentet er borte, saa disse kan ikke opgives; men paa den ubeskadigede Del af Bladet læses:

„Følger nu den Engbond som denne Mand paa sin andel ere tilskrevne udi foreskrevne Marcher, nemlig 5 Læs, 3 Læs“ — — —

1) Her er Navnet bevaret i forvansket Form, „Skahutbakken“, Bakken paa Hovedvej Nr. 4, ved Mejeriet „Birkely“.

Atter mangler der noget af Papiret, saa man kun kan gætte sig til, at det maa være af Fællesgræsengen i Engene ned mod Lammefjorden.

Endnu længere nede læses et Par Navne,

„Baron Jiuren“	}	København.
og		
Hendrich Werner		

samt nogle Tal, som jeg har tilladt mig at udlægge som værende Gaardens Pligtkørsel til „de Lærde“ i København, da jeg ad anden Vej ved, at Fæsterne under Universitetet aarlig maatte køre visse Læs Tørv til Professorene.

Saa slutter dette gamle Dokument med:

„Foreskrefne saaledes af Landmaalingsforretningerne og Matriculen rigtig at være extraheret, testerer“.

Hafnia, den 31. July 1723.

Niels Hegelund.

Giver disse Linier intet andet Indtryk, vil de formentlig kunde fortælle Nutids Mennesker, hvor fortvivlet Trevangsbruget var at arbejde under. Ikke alene med de uendelig mange og forskellige Steder, Jorden var fordelt paa, men ogsaa at det private Initiativ blev stækket ved den samtidige Paabegyndelse af alt Arbejde. Maaske var dette Grunden til, at en af Arnold Cruses Efterfølgere, Hr. Brinch, i Aaret 1776 fik et Magelæg i Stand med Hr. von Castenskiold til Hagedstedgaard, saaledes at Præstegaardsjorden i Hagedsted blev samlet paa et Sted, og saaledes foregreb den almindelige Udskiftning med ikke saa faa Aar.

Ogsaa dette Dokument er opbevaret og giver et interessant Billede af Datidens Landsby.

Jørg. Petersen.